

Study visit
Lütouwen
14-22 mei 2010

Verslag van de Study Visit in Litouwen
14 mei t/m 22 mei in 2010

Het is **vrijdag 14 mei**, de dag van mijn vertrek voor een studiereis naar Litouwen.

Een rechtstreekse vlucht Amsterdam-Vilnius, bewust genomen omdat ik nogal opzie tegen het vliegen.

Het vertrek levert meteen al een vertraging van een uur op. Dit betekent voor mij dat ik om half twaalf 's avonds pas aankom in Vilnius. Er zijn ruim voldoende taxi's aanwezig dus ik hoef niet te rennen om er een te bemachtigen die me naar het Novotel brengt, dit op advies van Elvira, de coördinator van de Studie Visit. Het hotel ligt mooi centraal in het oude stadsdeel van Vilnius.

Zaterdagmorgen dan ook maar gelijk de wandelschoenen aan om de stad in een tocht van 6 uur te bezichtigen, de reisgids van het hotel geeft ruim voldoende informatie.

Per toeval ontdek ik dat er zondagmiddag een concert plaatsvindt van **the Choral Singing School** uit Vilnius in de National Philharmonic Hall. Zes groepen van elk ongeveer 40 getalenteerde en begaafde jongens en meisjes, beginnend bij kleuters oplopend tot studenten, zingen hier heel gedisciplineerd, met aandacht voor koorklank, met een goed contact met zaal en dirigent en verder treffend en zuiver. Over articulatie kan ik me natuurlijk niet uitlaten maar naar ik mag aannemen is ook dat zeker oké. Dit is een uitstekende warming up naar mijn hoofddoel van deze reis.

Help and support for every child.

Restaurant Seduva Malunas

Op zondagavond acht uur komen we allemaal samen bij het treinstation in Vilnius.

Herkenning is er meteen want een groep mensen met een flinke koffer valt direct op aan dit rustige station. We maken kennis en worden verdeeld over twee kleine busjes die ons naar ons hotel Seduva Malunas brengen. Een rit waarvan ze ons zeggen dat deze twee uur duurt. Uiteindelijk komen we om half een 's nachts aan in ons hotel.

Het hotel heeft alleen enkele basisfaciliteiten en meer niet. Geen gordijnen, geen kledingkast geen stoel, nachtkastje of nachtlampje bij het bed.

Helaas is het ontbijt ook van dien aard. Slechts negen halve sneetjes brood voor negen mensen, alleen.... de eerste eters weten dit niet.

Maandag 17 mei

We worden buiten ontvangen door de burgemeester van Radviliskis, Dhr. Atanas Cepononis, en het hoofd van educatie, cultuur en sport Mevr. Genovaite Juodeikiené. Verder is de loco burgemeester aanwezig en de wethouder van educatie, cultuur en sport. Voor ieder heeft de burgemeester een opmerking met betrekking tot ons geboorteland in zijn welkomstwoord.

We starten deze studiereis met een presentatie over het katholieke Radviliskis. In de laatste zeven jaren wordt de katholiciteit ook politiek uitgedragen door de Christelijk Democratische Partij.

Men is heel trots op alles wat er bereikt wordt in Radviliskis. Op hoog niveau worden er goede resultaten geboekt met o.a. het basketbalteam, jazz muziek, wetenschappen en het hoger onderwijs waar men streeft naar meertalig onderwijs.

Er zijn veel projecten opgestart sinds de onafhankelijkheid in 1993:

waterwingebieden, bibliotheken, agrarische sector (tulpen), infrastructuur (veel nieuwe wegen en spoorwegen), renovatie van de ziekenhuizen, nieuwe recreatiegebieden, betere onderwijsinstellingen en sport (de nationale sport is basketbal).

Verder wordt er met name benoemd:

- De gastvrijheid die elke inwoner van Radviliskis krijgt, ongeacht zijn/haar achtergrond.
- Het voorspoedige herstel van het district Radviliskis na de onafhankelijkheid in 1993.
- De grote districtsprojecten die men hier opzet, zoals het tulpenfestival en muziekfestival, dat enkele dagen geleden is afgerond, en andere culturele evenementen. Dit om een betere toeristenstroom op gang te brengen.
- De ontwikkelingen op het gebied van educatie waarvan we later veel meer zullen zien. De burgemeester is bijzonder trots op deze grote en snelle vooruitgang binnen het onderwijs en wil dit graag uitdragen naar anderen.
- Het dalende kinderaantal én de terugloop van het inwoneraantal door emigratie. (Voorheen ging slechts een van de partners werken in het buitenland en kwam op gezette tijden terug. Nu gaat het hele gezin meteen mee.)

Na deze, van prachtige foto's voorziene presentatie, starten we met een presentatie over het educatieve systeem in het district Radviliskis.

De financiële en sociale ondersteuning voor kinderen die speciale hulp nodig hebben worden tijdens dit gesprek onder de loep genomen. Er is een educatief plan opgesteld dat loopt van 2003 tot 2012.

- Ruim 11.000 kinderen uit 7000 families krijgen extra financiële middelen om de extra ondersteuning te betalen.
- Elk kind dat hier recht op heeft krijgt een eigen budget dat steeds met hem/haar mee gaat.
- Ondersteuning krijgen ook alle kinderen ín school, maar ook thuis van een sociaal werker, sociaal pedagoog en psychologen. De groep kinderen die hiervoor in aanmerking komen is door de leerkracht aangemerkt als risico kind.

- Ouders kunnen extra hulp en financiële ondersteuning aanvragen voor kinderen tussen 7 en 18 jaar als het gezamenlijk inkomen beneden € 542,00 ligt.
- Kinderen en studenten uit gezinnen met een laag inkomen ontvangen bovendien gratis lunches, gratis schrijf- en studiematerialen en gratis opleidingen.
- Er is regelmatig contact met de sociaal werker, psycholoog, leerkracht en de ouders.
- De ontwikkelingen en uitvoeringen worden nauwlettend in de gaten gehouden door een speciale commissie, die door de regering is aangesteld.
- Voor kinderen met een lichte psychische of mentale beperking zijn geen extra gelden beschikbaar. Zij maken vanaf hun 16de gebruik van de werk/stage waarin ze zich specialiseren en waarvoor ze vergoedingen krijgen b.v. als decorateur, werkend in een hotel, als kok, timmerman of metaalbewerker.
- De meeste openbare voorzieningen zijn bovendien in het district Radviliskis gratis.

Als vervolg onderdeel staat onze eigen presentatie op de rol. Het zou eenvoudig moeten zijn dit binnen de geplande tijd van drie uur te kunnen doen, mits elke spreker zich houdt aan de 15 minuten die hiervoor afgesproken zijn.

Mooi niet dus, na drie uur luisteren, vragen stellen en kijken zijn er ook pas drie van de negen participanten aan de beurt geweest. Na het diner gaan we dus maar verder met de overige 6 die echt maar een kwartier krijgen om te spreken. Het is niet altijd even gemakkelijk om alert te blijven, want er staan soms ellenlange teksten in de presentaties. Toch blijven de hoofdlijnen goed hangen en komen we tot een vergelijking van alle scholen.

De participanten die aan deze study visit deelnemen zijn: een inspectrice uit Engeland, een inspectrice van de Europese school uit Tsjecho-Slowakije, een pedagoge uit Slovenië, twee pedagogen uit Frankrijk, een pedagoge uit Duitsland, een directrice van een overkoepelende scholengemeenschap in Polen, een hoofdleidster van 25 kindergartens in Estland en ik, leerkracht aan een basisschool.

Het is tien uur geweest als we eindelijk terug kunnen naar ons hotel, een rit van ruim 30 minuten.

groepsfoto gemaakt voor het gemeentehuis van Radviliskis.

Dinsdag 18 mei

De hele groep staat 's morgens om 8 uur weer fit klaar om opgehaald te worden. Elvira, onze coördinator, heeft gezorgd dat we nu en de volgende dagen ons ontbijt in de "kantine" van het gemeentehuis mogen nuttigen. Het hotel kan namelijk niet aan onze wens voldoen!!!!

Alvorens te starten met ons bezoek aan een school even het volgende overzicht van het onderwijs in het district Radviliskis:

- 4 zorginstellingen voor jonge kinderen (3 t/m 6 jaar)
- 4 kleuterscholen (3 t/m 6 jaar)
- 1 jeugdzorg instelling (7 t/m 18 jaar)
- 10 basisscholen. Hier zijn geen kleutergroepen bij, maar wel een sanatorium en een ziekenhuis school. (7 t/m 12 jaar)
- 4 scholen voor voortgezet onderwijs 2 jarig (12 t/m 16 jaar)
4 jarig (12 t/m 18 jaar)
- 4 gymnasiums (16 jaar en ouder)
- 3 niet-formele scholen voor kunst, muziek en sport (7 t/m 18 jaar)
- 1 professioneel rehabiliteits centrum (15 t/m 25 jaar)
- 1 school voor zakelijk en technologisch onderwijs

Zoals al eerder genoemd is er een drastische terugloop van het kinderaantal. Een verontrustende situatie zeker voor de kleuterscholen, die deze teruggang als eerste merken. Er zijn inmiddels al verschillende kleuterscholen gesloten.

Het volgende onderdeel gaat over een rehabiliteits centrum in het district Radviliskis.

Omdat veel scholen geïntegreerd zijn, is er voor ieder kind direct hulp voorhanden. Zo is er in dit gebouw een basisschool met een aparte vleugel voor speciaal onderwijs en een aparte vleugel waar speciale zorg en overnachting geregeld is. Opvallend is echter dat er, ondanks dat er veel kinderen rolstoelgebonden zijn, geen lift aanwezig is. De kinderen moeten zich onderling helpen.

In elke afdeling worden er 's middags gratis lunches geserveerd voor die kinderen waarvan de ouders onvoldoende financiële middelen hebben.

Verder is er voor alle kinderen die verder dan drie kilometer van school wonen een ophaaldienst met de gratis "yellow bus".

De extra hulp wordt geboden door een vast aantal medewerkers binnen het instituut. Dit zijn:

- Gekwalificeerde leerkrachten met speciale training
- Logopedist
- Sociaal pedagoog
- Assistent sociaal pedagoog
- Sociaal werkers
- Psychiater
- Psycholoog
- Therapeut

Heeft een leerling/student extra hulp nodig dan wordt deze direct ingeschakeld. Er wordt een plan van aanpak opgesteld door de leerkracht in samenwerking met een pedagoog en/of psycholoog. De begeleiding van een kind is niet incidenteel, maar wordt dagelijks geboden in school en thuis. De school heeft veel extra ruimten die hiervoor gebruikt worden. Men gaat hier voor professionaliteit in de begeleiding van de leerlingen en wil hierdoor het aantal "drop-outs" beperken.

Een aantal kinderen/studenten blijven een hele week overnachten, omdat ouders werken, geen financiële middelen hebben, onvoldoende om kunnen gaan met de handicap van het kind of moeite hebben met het psychische of mentale gedrag en dit thuis niet aan kunnen. In dit slaapgedeelte worden met name de sociaal werkers ingezet om 's avonds de gelegenheid te hebben met de kinderen in gesprek te zijn.

Het voordeel van werken in een geïntegreerde school is:

- alle hulp voor ieder kind is aanwezig
- direct inzetbaar
- financieel voordeliger
- kinderen houden contact met buurtgenootjes
- sociale vaardigheden worden ontwikkeld

Onze lunch wordt voorbereid in het Rehabilitatiecentrum.

Vanuit deze instelling zoeken wij de zorginstelling voor kindergarten op.

Helaas arriveren we hier te laat en kunnen we niet meer deelnemen aan het programma dat we eigenlijk zouden volgen. Maar niet getreurd. Vinden de begeleiders het moeilijk om ons te woord te staan, de cliënten beslist niet.

Ondanks dat zij erg teruggetrokken, bang en met een trage en dromerige oogopslag ons volgen, proberen ze toch contact te leggen. Ze lijken er geen moeite mee te hebben dat we ze aanspreken en bij de hand nemen. Het is duidelijk dat ook deze kinderen speciale hulp nodig hebben.

De meeste jonge kinderen die hier zitten hebben:

- een specifieke cognitieve stoornis
- een verstandelijke ontwikkelingsachterstand
- emotionele, gedrag en/of sociale ontwikkeling problemen.
- complexere problemen

Tijdens de zorg en begeleiding kan school gebruik maken van de speciale pedagogische assistent, die kinderen in de leeftijd van 3 t/m 7 jaar helpt in hun leerontwikkeling.

De pedagoog werkt hoofdzakelijk met de kinderen, maar daarnaast werkt hij ook met de familie van het kind en in de groep met de leerkracht en de leerling.

Taken van de pedagogisch assistent:

- Onderzoeken van de mogelijkheden van het kind
- Communicatie met het Pedagogisch Psychologisch Servicebureau
- Helpt de kinderen met het oplossen van problemen
- Draagt zorg voor het persoonlijke dossier
- Neemt deel aan de commissie voor speciaal onderwijs
- Onderhoudt de contacten met ouders en leerkracht

Verder is er altijd een logopedist aanwezig. In tegenstelling tot dat wat we in Nederland doen, worden hier de kinderen al op zeer jonge leeftijd, vanaf 2 jaar, in spraak geoefend en geholpen. Dit om te zorgen voor

- goede spreekgewoonten
- alle letters moeten goed worden geoefend en uitgesproken
- maken van goede zinnen
- verstaan en begrijpen
- totale spraakontwikkeling.

De excursie naar Kleboniskis Museum of Rural Life (Openlucht museum van oude huizen en boerderijen) valt helaas door regen en een zwaar onweer voor een groot gedeelte in het water. Tijdens het afleggen van een korte afstand van 100 meter zijn we allemaal kletsnat en besluiten meteen het huis binnen te gaan waar de afsluiting zal plaatsvinden. Eenmaal binnen, zonder verlichting, hebben we hier een geweldige avond met smakelijke streekgerechten, sterke Litouwse drank (niet mijn voorkeur) en dit alles in folkloristische stijl. We besluiten als afsluiting allemaal een lied in onze eigen taal te zingen en nodigen hierbij ook de Litouwers uit hieraan deel te nemen.

Zingen verbroederd, dat stond en staat nog steeds vast. We hebben een geweldige mooie avond.

Woensdag 19 mei is aangebroken. Keurig op tijd worden we afgezet bij het gemeentehuis voor ons ontbijt.

Vandaag bezoeken we een kindergarten die ons het werken met getalenteerde kinderen laat zien.

We worden ontvangen met Litouws folkloristische dans en zang. Het is heel indrukwekkend. De kinderen hier zijn in de leeftijd van 3 t/m 6 jaar.

Er wordt veel zorg besteed aan de talenten van de kinderen op het gebied van muziek en kunst.

De leidsters zijn zeer gespecialiseerd in het vak dat ze geven. Verder maken alle kinderen gebruik van een spraak begeleider die heel gefocust is op uitspraak van de klanken, spreekgewoonten, taalbegrip en zinsbouw.

Een pedagoge en psychologe hebben hier een vaste groep kinderen ter begeleiding.

Met betrekking tot de kunstzinnige vorming heeft de school leidsters aangetrokken die hierin gespecialiseerd zijn. De werken die hier tentoongesteld zijn spreken voor zich. Voor deze leeftijdsgroep zijn ze werkelijk subliem.

We brengen een bezoek aan de ART school in Radviliskis. Een “onofficiële” school.

Het is gevestigd in een huis dat geheel verbouwd en ingericht is om er groepen kinderen in de leeftijd van 7 t/m 18 jaar te laten werken aan dat onderdeel waarin ze getalenteerd zijn.

Twee maal per week, gedurende 2 uur, mogen de kinderen binnen komen om aan hun opdracht te werken. Er zijn altijd mensen aanwezig die hun verder kunnen helpen en zij zorgen voor een verdere ontwikkeling van hun talent. Dit doen ze door steeds maar verder te vragen en, niet goed, maar nog beter te

kijken naar het werk. Alsmat is er iemand die vragen stelt en altijd weer een verantwoording door te vragen naar het waarom.

Er wordt gewerkt met:

- stof – hout – metaal – tekenen – schilderen - keramiek

We zien hier kinderen die zeer betrokken aan het werk zijn. Trots vertellen ze ons waarmee ze bezig zijn en hoe ze de ART school zelf ervaren.

Zinvol bezig zijn, niet in een leeg huis zitten wachten totdat de ouders thuis komen, de uitdaging die het biedt, het werken naar een hoogtepunt namelijk een tentoonstelling. Allemaal uitspraken van de kinderen/jongeren waarmee we spreken.

Ouders betalen voor deze activiteit alleen het verbruiksmateriaal. De kosten voor de leiding (per dag 5 gespecialiseerde begeleiders) worden door het Ministerie van Onderwijs betaald.

Dit zijn allemaal zeer betrokken mensen.

Deze vorm, deze Art school spreekt me persoonlijk enorm aan.

We sluiten de dag laat op de middag af met een tocht naar de Hill of Crosses.

Een groeiende heuvel waarop allemaal kruisen zijn neergezet door mensen die een gunst vragen en hiervoor een kruisje offeren.

Hill of crosses, miljoenen kruisjes met minstens evenzoveel gunsten van mensen over de hele wereld.

Het verhaal gaat dat tijdens de oorlogsjaren de Duitsers alle kruisen “omgemaaid” hebben. Toen de Litouwers dit merkten hebben deze ze ’s nachts allemaal weer recht gezet. Hier gaven de Duitsers weer antwoord op door ze weer allemaal plat te gooien. De Litouwers hielden vol en zetten alles weer recht. Dit is enige tijd zo door gegaan totdat de Duitsers er genoeg van hadden en alles hebben laten staan.

Wij zetten ergens een kruisje neer en lopen de verschillende routes om en tussen de kruisen door.

Donderdag 20 mei

Al vroeg worden we opgehaald want het programma is vol en er moet voldoende ruime overblijven om samen te werken aan een groepsrapport.

We bezoeken het gymnasium in Seduva ongeveer 30 minuten lopen van het hotel. Maar zoals afgesproken gaan we eerst naar Radviliskis voor het ontbijt dat weer heel smakelijk is.

Bij aankomst speelt er de schoolharmonie. Zij lopen even later voorop en brengen ons naar een ruimte waar de burgemeester, de directie en andere hoogwaardigheidsbekleders zitten samen met een studentenafvaardiging. Na eerst een formeel gedeelte krijgen we uitleg over de school en de inrichting van het gebouw.

We hebben ruimte om met zeer begaafde studenten te praten, zij stellen zich voor en geven tevens hun talent aan. Ze spreken allemaal uitstekend Engels. Alle gestelde vragen worden uitgebreid beantwoord in zowel Engels als Frans (speciaal voor onze twee Frans sprekende gasten).

Er zijn hier drie gebouwen elk met een eigen onderwijsniveau en instelling. Allereerst de plaats waar we ons nu bevinden, het gymnasium. De leerlingen hebben de leeftijd van ongeveer 16 tot 20 jaar. Hier wordt, zo zien we later, overal klassikaal les gegeven. We zien verschillende lessen voor slechts enkele minuten want zo zegt de directeur: "We hebben een vol programma voor jullie dat we stipt moeten volgen". We rennen van het ene naar het andere lokaal. Zinvol! Och we rennen maar mee.

In dit zelfde gebouw is er ook een afdeling voor het twee jarig en vier jarig secundaire onderwijs. In Nederland het voortgezet onderwijs.

We lopen naar het volgende gebouw dat ongeveer 50 meter verder ligt. Hier zitten kinderen die speciale hulp nodig hebben, omdat het merendeel een lichte geestelijke beperking heeft. Ze zijn meer actief met hun lichaam. Sommigen in dans en sport anderen op het gebied van handenarbeid. Zij volgen allemaal een beroepsstudie en worden door het team van leerkrachten helemaal begeleid tot aan de latere werkplek. Hoewel de vooruitzichten niet rooskleurig zijn, want er is erg weinig werkgelegenheid in Litouwen door het ontbreken van industrie.

Ondanks dat dit gebouw op afstand van de andere gebouwen ligt, spreekt men hier toch van geïntegreerd onderwijs. Men komt elkaar nl. tegen op de verschillende terreinen.

Hier krijgen we even de gelegenheid om in en door te klassen te lopen, beduidend anders dan in het gymnasium, omdat er slechts 10 á 12 jongeren in een ruimte werken en in groepen met twee of drie begeleiders. Was het in het gymnasium klassikaal en theoretisch en rustig, hier is het individueel, praktisch en gezellig druk. Buiten wordt er paard gereden.

Als afsluiting worden we hier getraakteerd op enkele dansen en een enkele act. De leerkracht heeft gekozen voor een internationaal programma. Het kost de kinderen veel moeite om het tempo te volgen en vol te houden. Dit neemt overigens niet weg dat we er van hebben genoten.

Het laatste gebouw wordt gebruikt door kinderen met ernstige beperkingen. Zij worden door een team van specialisten geholpen. We krijgen de gelegenheid om het gebouw van binnen te bekijken. De mensen zijn er heel trots op en geven alle ruimte.

Na het nuttigen van een heerlijke lunch worden we op de derde verdieping in de concertzaal verwacht. Hier mogen we genieten van een ruim anderhalf uur durend, heel afwisselend programma. Er worden enkele liederen gezongen, begeleid door de muziekleraar. Er kan van

alles over gezegd worden, maar er is toch iets dat er uit springt: de klankkleur, die heel homogeen is en de toonzuiverheid. Verder wordt er door jongere kinderen een dans opgevoerd die begeleid wordt met enkele instrumenten en veel percussie. Het bespelen van een instrument staat hier, net zoals op de meeste scholen, hoog aangeschreven. Speciaal voor de Franse afvaardiging is er een Frans lied dat met een hele show wordt uitgevoerd. De afsluiting van het concert komt voor rekening van een folklorische dansgroep die meerdere dansen laten zien. Inmiddels kennen we twee van de dansers waardoor we ons net iets meer betrokken voelen. Eerlijk gezegd raakt de laatste dans, een lichtdans, me meer dan ik wilde toegeven mede door de twee meiden die we al eerder hadden ontmoet. Het was top.

Twee meisjes van het gymnasium heten ons in Kleboniskis museum Rural life van harte welkom. Dit doen ze later nog eens over terwijl we ontvangen worden in het Gymnasium in Seduva.

De directeur stelt een computerruimte en ICT-er ter beschikking waarop we in drie uur tijd een groepsverslag mogen maken.

Linda, een Engels sprekende deelneemster verwerkt al de opmerkingen. De betrokkenheid van de meesten is erg groot. Er wordt heen weer gepraat, gediscussieerd en overlegd, terwijl Linda er een verhaal van maakt.

Eindelijk hebben we eens de ruimte om samen over onze ervaringen van deze week te praten. Meestal was er geen tijd of was het te laat om nog bij elkaar te komen. Een voorstel naar Elvira is dan ook: geef de ruimte om regelmatig met elkaar te praten.

We hebben de tijd die we hebben gekregen tot aan de laatste minuut gebruikt. Dit heeft geresulteerd in een goed en duidelijk groepsverslag.

We krijgen 20 minuten om naar het hotel te rijden en te verkleeden voor het afsluitende diner. Erg krap maar de meeste lukt het om tijdig klaar te zijn. Met het inmiddels zeer bekende busje rijden we naar Burbiskis Manor Farm. In een tot grote zaal verbouwde schuur staat een groots buffet klaar voor heel veel genodigden.

We ontvangen allemaal ons certificaat en worden bedolven onder cadeaus en heel veel verrassingen. Het is een avond waarop in een ontspannen sfeer nieuwe vriendschappen ontstaan of zich verdiepen.

Er wordt volop gedanst samen met de folkloristische dansgroep. Niemand ontkomt er aan, de ene dans volgend op de andere moet worden meegedanst totdat een van de participanten onder de tafel verdwijnt en echt niet meer verder kan.

Tijd om naar het hotel te gaan en voor de laatste keer al de medewerkers aan dit project de hand te schudden.

Vrijdag 21 mei

Vandaag staat helemaal in het teken van een Excursie naar Palanga, een kustplaats aan de Baltische zee. De rit duurt drie en een half uur. Met een gids gaan we het park in dat ons naar het Ambermuseum zal brengen. Amber is een Scandinavisch/Baltisch natuurlijk product. Het is gefossiliseerde boomhars die wordt gewaardeerd om zijn schoonheid.

Vanuit het museum lopen we naar het strand waar we een flinke wandeling langs de waterlijn maken richting pier. Sommigen wagen zich in het ijskoude water, 14 graden, anderen lopen op afstand van het water. De gesprekken krijgen een persoonlijkere wending, er wordt nog maar weinig over de ervaringen van de laatste paar dagen gepraat.

Vanaf de pier lopen we over de boulevard langs duizend en een kleine winkeltjes. Degene die nog een souvenir nodig heeft kan hier terecht.

In kleine groepjes gaan we verder in Palanga, kans om iets te eten, maar ook om eten te kopen als ontbijt voor morgenvroeg.

Dana uit Tsjecho-Slowakije is de eerste van wie we hier in Palanga vandaag afscheid nemen.

We realiseren ons dat we vanaf nu niet meer als groep verder gaan maar ieder zijn eigen weg.

Om 5 uur start onze terugrit naar het hotel voor een laatste nacht.

Kertu zal vannacht aan de busreis naar Estland beginnen, ook van haar nemen we afscheid.

Zaterdag 22 mei

Vandaag staat verder in het teken van afscheid nemen. Samen gaan we met het busje naar Vilnius waar de meesten naar het vliegveld gaan voor de terugreis. Nena uit Slovenië en ik blijven achter op het station want onze vlucht gaat morgen pas. We brengen zaterdag samen door met bezichtigingen en het kopen van nog enkele kleine souvenirs.

Ook zondag nadert. Het is geweldig geweest maar het is ook goed om weer naar huis te gaan met heel wat nieuwe ervaringen en nieuwe vrienden.

Mijn doel, meer te weten te komen over, hoe om te gaan met begaafde kinderen en meervoudige intelligentie heb ik bereikt. Er zijn voldoende gelegenheden geweest om te zien en te ervaren op welke wijze de verschillende scholen en instituten in Radviliskis hiermee omgaan. Zoals al eerder gezegd spreekt de ene vorm me meer aan dan de andere en zie ik meer uitdaging in de naschoolse Art school. De gesprekken met de participanten en begeleiders van de verschillende onderwijsinstellingen hebben hier zeker een bijdrage aan geleverd.

Ik ben heel blij dat ik aan deze studiereis heb deelgenomen en dat ik dit heb mogen meemaken.

Posterholt, juni 2010

Karine Smeets